

Rzeszów, 10.02.2025r.

Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji

Krajowej Rady Radców Prawnych

dotycząca oceny funkcjonowania ustawy z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (Dz. U. z 2015 r. poz. 1595).

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii sporządzonej na wniosek Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Izby Radców Prawnych są uwagi do projektu oceny funkcjonowania ustawy z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (OSR ex-post).

Jak wskazano w projekcie, „ustawą z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów wprowadzono usprawnienia proceduralne i organizacyjne, mające na celu zachęcanie stron do prób polubownego rozwiązania sporu przed skierowaniem sprawy do sądu lub w toku postępowania sądowego. Wprowadzono też mechanizmy dotyczące zapewnienia odpowiedniej jakości usług mediacyjnych, jak i standardów wymaganych od mediatorów”, a „rozwiązania wdrożone ustawą koncentrowały się głównie na następujących zagadnieniach:

- 1) wzmocnienie obowiązku informowania przez sąd o możliwości skierowania sprawy do mediacji, szczególnie na wstępnym etapie postępowania. Podkreślono również obowiązek sędziego dokonania oceny, czy sprawa może zostać rozwiązana poprzez mediację. Sędzia może wezwać strony do wzięcia udziału w spotkaniu informacyjnym, na którym uzyskają informację na temat mediacji, albo wezwać strony na posiedzenie niejawne. Sąd może skierować strony do mediacji na każdym etapie sprawy, więcej niż raz w toku postępowania,
- 2) uporządkowanie kwestii proceduralnych dotyczących mediacji: strony uzyskały pierwszeństwo przy wyborze mediatora, mediator może zapoznać się z aktami sprawy zaraz po przystąpieniu stron do mediacji, dane kontaktowe stron sąd przekaże mediatorowi niezwłocznie. Mediacja może

zostać wyznaczona na okres do 3 miesięcy (termin mediacji może zostać przedłużony na zgodny wniosek stron lub z innych ważnych powodów),

- 3) jeżeli nie dojdzie do wszczęcia mediacji przedsądowej z powodów niezależnych od wierzyciela (np. druga strona nie wyrazi zgody na mediację), wierzyciel zachowa pozytywne skutki związane z przerwaniem biegu przedawnienia roszczenia, jeżeli wniesie pozew w terminie 3 miesięcy,
- 4) wprowadzenie wymagań dotyczących kwalifikacji stałych mediatorów w celu zagwarantowania wysokiej jakości usług. Mediatorzy posiadający odpowiednią wiedzę i umiejętności mogą zostać wpisani na dostępną w internecie listę stałych mediatorów,
- 5) wprowadzenie wyższego standardu dla arbitrów dotyczących ich bezstronności i niezależności w sprawie,
- 6) zaliczenie kosztów mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd do kosztów sądowych, co umożliwia zwolnienie osób niezamożnych od kosztów mediacji,
- 7) stworzenie systemu zachęt finansowych dotyczących kosztów sądowych. Wniosek o zatwierdzenie ugody pozasądowej zawartej przed mediatorem został zwolniony od opłaty sądowej. Jeżeli do zawarcia ugody dojdzie przed rozpoczęciem rozprawy, sąd zwróci stronom całość uiszczonych opłat sądowych,
- 8) przy ustalaniu wynagrodzenia adwokata oraz radcy prawnego sąd bierze pod uwagę jego zaangażowanie w czynności podjęte w celu polubownego rozwiązania sporu również przed wniesieniem pozwu,
- 9) sąd ma możliwość obciążenia strony, która bez uzasadnienia nie stawiała się na spotkanie informacyjne lub posiedzenie niejawne, kosztami nakazanego stawiennictwa poniesionymi przez stronę przeciwną”.

II. Uwagi odnoszące się do przepisów dotyczących postępowania mediacyjnego

1. Informowanie sądu w pozwie czy strony podjęły próbę mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku, gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnienie przyczyn ich niepodjęcia (art. 187 § 1 pkt 3 KPC).

Warto w projekcie, szerzej uwzględnić podejście pełnomocników do wskazanego obowiązku. Pełnomocnicy często traktują ten obowiązek jako tylko formalność i zamieszczają krótkie, szablonowe stwierdzenie w pozwie, np. „Strony nie podjęły próby mediacji z uwagi na brak możliwości ugodowego zakończenia sporu”. W niektórych sprawach, zwłaszcza gospodarczych,

pełnomocnicy celowo nie podejmują mediacji, aby nie dawać drugiej stronie czasu na przygotowanie się do procesu lub uniknąć ujawnienia ważnych informacji, ewentualnie tzw. standardowe „wezwanie do zapłaty”, traktują jako podjęcie próby „innego polubownego rozwiązania sporu”, co wyraźnie wynika z treści art. 187 § 1 pkt 3 KPC, aby uniknąć zarzutu, że strona nie próbowała dojść do konsensusu.

Poza tym różna jest też praktyka sądów, w sytuacji nie zawarcia wskazanej informacji. Niektóre sądy, a właściwie przewodniczący, wzywają strony do uzupełnienia braków formalnych pozwu pod rygorem jego zwrotu, inne zaś nie zwracają uwagi na tego rodzaju brak.

2. Ujawnienie przez mediatora stronom okoliczności, które mogłyby wzbudzić wątpliwości co do jego bezstronności (art. 183³ § 2 KPC).

W stosunku do mediatorów nie stosuje się instytucji wyłączenia mediatora jak ma to miejsce w sytuacji wyłączenia organów sądowych (art. 48 – 54 KPC), ponieważ mediator nie jest takim organem. W odróżnieniu od regulacji dotyczącej arbitrów (art. 1174 KPC), ustawodawca nie ustanowił bezwzględneho obowiązku zachowania przez mediatorów niezależności, tj. braku powiązań wynikających ze stosunków między mediatorem, a jedną ze stron sporu lub jej pełnomocnikiem¹. Dlatego też analizowany przepis spełnia swoją rolę, mając na celu wyeliminowanie osoby, która mogłaby zaburzyć przebieg mediacji, poprzez faworyzowanie którejś ze stron, z uwagi na łączące go ze stroną stosunki o charakterze osobistym czy też biznesowym. Warto jednak zauważyć, że wskazany obowiązek mediatora należy postrzegać w kategoriach etycznych i należy ograniczyć go do sytuacji, w której istnieją okoliczności, które budzą uzasadnione wątpliwości dotyczące bezstronności mediatora. Wątpliwości dotyczące bezstronności mediatora, jednak częściej budzą powiązania z pełnomocnikami stron, szczególnie gdy mediator również jest adwokatem lub radcą prawnym.

3. Prowadzenie mediacji przez mediatora z wykorzystaniem różnych metod zmierzających do polubownego rozwiązania sporu, w tym poprzez wspieranie stron w formułowaniu przez nie propozycji ugodowych lub na zgodny wniosek stron wskazanie sposobów rozwiązania sporu, które nie są dla stron wiążące (art. 183^{3a} KPC)

Przepis właściwie nie wniósł nic nowego do pracy mediatora, ponieważ już przed jego wejściem w życie mediatorzy stosowali metodę facylitatywną (tzw. proceduralną) lub ewaluatywną (tzw. merytoryczną) prowadzenia mediacji. Przepis ten jest bardziej zabezpieczeniem dla stron mediacji, że mediator mając możliwość wyjaśnienia stronom ich sytuacji prawnej w sporze oraz przedstawienia opcji rozwiązania

¹T. Ereciński, *Brak bezstronności i niezależności arbitra a podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego* [w:] P. Grzegorzcyk, K. Knoppek, M. Walasik (red.), *Proces cywilny Proces Cywilny. Nauka, kodyfikacja, praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, Warszawa 2012, s. 848.

sporu, nie może im narzucić sposobu jego rozwiązania, ponieważ propozycje czy nawet sugestie mediatora nie są dla stron wiążące. Mediatorzy zwracają uwagę na ten aspekt stronom, głównie w trakcie tzw. monologu mediatora. Warto również zauważyć, że mediację facylitatywną preferują głównie mediatorzy z wykształceniem psychologicznym, pedagogicznym, socjologicznym itp., natomiast mediację ewaluatywną przeważnie wybierają prawnicy (adwokaci, radcowie prawni).

4. Mediator, strony i inne osoby biorące udział w postępowaniu mediacyjnym są obowiązane zachować w tajemnicy fakty, o których dowiedziały się w związku z prowadzeniem mediacji. Strony mogą zwolnić mediatora i inne osoby biorące udział w postępowaniu mediacyjnym z tego obowiązku (art. 183⁴ § 2 KPC)

W projekcie nie uwzględniono i nie dokonano oceny zmienionego art. 183⁴ § 2 KPC, który poszerzył katalog podmiotów uprawnionych do zachowania poufności - o strony i inne osoby biorące udział w mediacji, co wzmocniło zasadę poufności, a w konsekwencji podniosło poziom zaufania do mediacji. Pierwotnie, przed zmianą analizowaną ustawą, wskazany obowiązek zachowania poufności, odnosił się tylko do mediatora, oraz pośrednio – z uwagi na regulacje zawodów prawniczych – profesjonalnych pełnomocników stron, co było niewystarczającym zabezpieczeniem interesów stron. O ile poszerzenie kręgu osób zobowiązanych do zachowania poufności przebiegu mediacji jest słusznym i właściwym rozwiązaniem, o tyle dość często występują sytuacje, gdy strony nie respektują tego obowiązku i po mediacji, gdy nie doszło do zawarcia ugody, ujawniają sądowi fakty, oświadczenia oraz propozycje czynionych sobie ustępstw – i to właściwie bez ponoszenia konsekwencji prawnych. Dlatego też, dobrym rozwiązaniem, byłoby wprowadzenie sankcji za ujawnianie informacji z procesu mediacji przez którąkolwiek ze stron. Oczywiście w literaturze przedmiotu można spotkać, pogląd, że w przypadku naruszenia obowiązku poufności przez jedną ze stron, które miało miejsce w toku mediacji, podstawą roszczeń odszkodowawczych może być art. 72¹ KC², w rzeczywistości jednak strony zazwyczaj nie podejmują kroków prawnych w tym zakresie.

Poza tym należy zauważyć, że przepis art. 183⁴ § 2 KPC wprowadził bardziej rygorystyczne środki w celu zapewnienia ochrony poufności mediacji, niż określa to art. 7 dyrektywy PE i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, gdyż nie przewiduje w stosunku do mediatora możliwości, w której on sam mógłby odstąpić od zasady poufności. Wydaje się, że taka ewentualność powinna być przewidziana dla mediatora, który dowiaduje się podczas mediacji np. o popełnieniu przestępstwa, zamiarze jego popełnienia czy też o konieczności upublicznienia pewnych informacji³. Od dawna środowisko mediatorów zgłasza taki postulat.

² Zob. M. Miszkin-Wojciechowska, *Prawne gwarancje poufności mediacji gospodarczej i cywilnej – ocena regulacji prawa polskiego na tle wybranych rozwiązań w prawie obcym*, ADR 2010, Nr 2, s. 28; A. Orzeł – Jakubowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, red. cz. III A. Olaś, Legalis 2024.

³ T. Ereciński, w: Ereciński, *Komentarz KPC, t. II*, Lex 2016, art. 183⁴, Nb 15; K. Antolak-Szymanski, [w:] K. Antolak-Szymanski, O.M. Piaskowska, *Mediacja w postępowaniu cywilnym. Komentarz*, Lex art. 183⁴, Nb 16.

Uregulowanie w przepisach i dokładne określenie sytuacji, kiedy mediator mógłby odstąpić od zasady poufności, ma duże znaczenie dla zdobycia zaufania społeczeństwa do postępowania mediacyjnego. Zgodnie z przyjmowanym założeniem, że zasada poufności mediacji nie jest bezwzględna, uznając interes publiczny, w określonych przypadkach powinno stosować się art. 240 KK oraz art. 304 § 1 KPK, które zwalniając mediatora z zachowania tajemnicy mediacji, nakładają jednocześnie obowiązek poinformowania organów ścigania o popełnionym przestępstwie lub zamiarze jego popełnienia, pod rygorem odpowiedzialności karnej⁴. W odniesieniu do mediacji karnych KPK w art. 178a przewiduje bezwzględny zakaz przesłuchania mediatora jako świadka co do faktów, o których dowiedział się od oskarżonego lub pokrzywdzonego, prowadząc postępowanie mediacyjne, z wyłączeniem informacji o przestępstwach, o których mowa w art. 240 § 1 KK. Ten nakaz wynika również ze Standardu IV Standardów prowadzenia mediacji i postępowania mediatora uchwalonych przez Społeczną Radę ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy MS, które pomimo że nie są źródłem prawa, stanowią rodzaj wytycznych i wskazówek dla mediatorów, zapewniając bezpieczeństwo stronom mediacji i samym mediatorom⁵.

5. Możliwość skierowania stron do mediacji na każdym etapie postępowania (art. 183⁸ § 1 KPC)

W projekcie zaznaczono tylko że sądy i ośrodki mediacyjne pozytywnie oceniają instytucję mediacji, gdy w rzeczywistości wskazany przepis, który uległ zmianie omawianą ustawą, zmienił w sposób istotny kwestię skierowania stron do mediacji. W poprzednim stanie prawnym przepis przewidywał, że sąd mógł skierować strony do mediacji z urzędu, aż do zamknięcia pierwszego posiedzenia wyznaczonego na rozprawę, a po zamknięciu tego posiedzenia skierowanie stron do mediacji było dopuszczalne tylko na ich zgodny wniosek art. 183⁸ §1 KPC), poza tym sąd mógł skierować strony do mediacji tylko raz w toku postępowania (art. 183⁸ § 2 KPC). Omawiana ustawa zniósła ograniczenia w zakresie stosowania mediacji jako narzędzia ugodowego rozwiązywania sporów przez sąd, gdyż dość często możliwość zawarcia ugody pojawia się na dalszym etapie postępowania sądowego. Poza tym obecnie skierowanie do mediacji może nastąpić kilka razy w toku postępowania, jeżeli sąd uzna, w świetle zmienionych okoliczności sprawy, że kolejna próba mediacji stanowi realną szansę na ugodowe załatwienie sporu. Co istotne, skierowanie stron do mediacji z urzędu może nastąpić zarówno z inicjatywy sądu, jak i na wniosek strony. Zdarzają się sytuacje, gdy strony, skierowane do mediacji we wstępnej fazie procesu nie doszły do pojednania, a następnie zmęczone wyczerpującym

⁴ J. Łukasiewicz, *Naczelné zasady mediacji [w:] Zarys metodyki pracy mediatora w sprawach cywilnych*, red. A. Arkuszewska, J. Plis, Warszawa 2014, s. 75; podobnie M. Koszowski, *Prawno-etyczne aspekty wykonywania zawodu mediatora (zasady etyki mediatora) z uwzględnieniem standardów europejskich*, ADR. Arbitraż i Mediacja 2008, nr 4, s. 111.

⁵ A. Arkuszewska, *Postępowanie mediacyjne – perspektywy (kilka uwag na tle ustawy z 10.09.2015r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów)* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego z perspektywy pięćdziesięciolecia jego obowiązywania. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Marszałkowska – Krześ, I. Gil, Ł. Błaszczak, Sopot 2016, s. 309–310; A. Arkuszewska [w:] *System postępowania cywilnego. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji w procesie cywilnym. Czynności i przebieg postępowania*, red. K. Flaga – Gieruszyńska, P. Osowy, Warszawa 2024, s. 706.

i długotrwałym postępowaniem, same wnioskuje o skierowanie kolejny raz do mediacji i zawierają ugodę przed mediatorem.

6. Możliwość wezwania stron przez przewodniczącego do udziału w spotkaniu informacyjnym dotyczącym polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji (art. 183⁸ § 4 zd. pierwsze KPC)

Należy zauważyć, że o ile przepis ten jest skierowany głównie do stron, to strony nieraz angażują w takie postępowanie swoich pełnomocników, co dla większości pełnomocników wiąże się to ze stratą czasu i energii, którą mogą spożytkować na inne ważniejsze czynności i postępowania. W praktyce nieraz to pełnomocnicy informują i doradzają klientom, czy warto podjąć mediację, oraz pomagają w ocenie zalet i wad płynących z mediacji. Dlatego dużo bardziej pożądanym byłoby ukształtowanie praktyki samorządów zawodowych adwokatów i radców prawnych w tym zakresie, którzy mając pierwszy kontakt ze stronami, byliby zobligowani poinformować je o możliwości skorzystania z mediacji, oczywiście w sprawach, które mogą być rozwiązane w sposób polubowny. Należy wspomnieć, że w celu popularyzacji mediacji zmieniono Kodeks Etyki Radcy Prawnego⁶ dodając art. 44a. w brzmieniu *„Jeżeli pozwala na to charakter sprawy, radca prawny obowiązany jest przedstawić klientowi informację o pozasądowych możliwościach rozstrzygnięcia lub rozwiązania sporu, w szczególności w trybie mediacyjnym oraz arbitrażowym”*. Taki obowiązek powinien wynikać nie tylko z kodeksów deontologicznych, ale przede wszystkim z przepisów regulujących zawody prawnicze.

7. Jeżeli strony nie dokonały wyboru osoby mediatora, sąd, kierując strony do mediacji, wyznacza mediatora mającego odpowiednią wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach danego rodzaju, biorąc pod uwagę w pierwszej kolejności stałych mediatorów (art. 183⁹ § 1 KPC).

W projekcie nie zwrócono uwagi na fakt, że założeniem omawianej zmiany, była potrzeba zaakcentowania aktywnej roli stron w zakresie kształtowania procedury i przebiegu mediacji oraz ułatwienie realizacji celu, jakim jest satysfakcja z ugodowego rozwiązania. Porozumienie stron konfliktu w kwestii wyboru osoby mediatora miał stanowić pierwszy krok w stronę pojednania oraz podkreślać znaczenie woli stron i ich samodzielności⁷. Przepis ten więc wprowadził zasadę pierwszeństwa woli stron w zakresie wyboru mediatora w mediacji sądowej⁸. Natomiast gdy strony tego nie dokonały, sąd w postanowieniu o skierowaniu stron do mediacji wyznacza mediatora

⁶ § 1 pkt 34 uchwały Nr 1/2022 Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 8 lipca 2022 r. w sprawie zmiany Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, regulacja weszła w życie z dniem 1 stycznia 2023 r.

⁷ Uzasadnienie do projektu o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (druk sejmowy nr 3432), s. 22- 23; R. Morek, A. Fruk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska – Krześ, I. Gil, Legalis 2024, art. 183⁹.

⁸ A. Orzeł – Jakubowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, red. cz. III A. Olaś, Legalis 2024.

mającego odpowiednią wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach danego rodzaju; przy czym w pierwszej kolejności bierze pod uwagę stałych mediatorów.

Niestety w praktyce zdarza się, że nawet jeśli strony sugerują mediatora, sądy pomijają wole stron i narzucają własnego mediatora, którego już znają i zlecają mu prowadzenie mediacji. Taką tendencję sądu zauważają również pełnomocnicy stron, których propozycje co do osoby mediatora, są nieraz nieszanowane przez sąd.

8. Prawo mediatora do zapoznania się z aktami sprawy, chyba że strona w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia lub doręczenia postanowienia kierującego strony do mediacji nie wyrazi zgody na zapoznanie się mediatora z aktami (art. 183⁹ § 2 KPC).

Przepis należy ocenić pozytywnie. Jak zauważono w projekcie, strony nie powinny mieć możliwości sprzeciwu wobec zapoznania się mediatora z aktami sprawy. Mediator prowadzi mediację dla stron, a nie dla siebie, aby pomóc im w rozwiązaniu sporu. Dlatego możliwość sprzeciwienia się przez stronę uzyskaniu informacji zawartych w aktach sprawy dotyczących konfliktu jest nieracjonalna. Należy również zgodzić się ze stanowiskiem, że w niektórych sprawach „znajomość akt przez mediatora nie zawsze sprzyja lepszemu prowadzeniu mediacji” i może wpływać na jego bezstronność, ponieważ jeszcze przed posiedzeniem wyrabia sobie pogląd i stanowisko w danej sprawie. Poza tym należy zauważyć, że mediatorzy w procesie mediacji pracują przeważnie na oświadczeniach stron, a jedynie w bardziej skomplikowanych sprawach (gospodarczych, o podział majątku wspólnego itp.) korzystają z akt sądowych. Jak zauważono w projekcie „bardziej praktyczna jest współpraca z pełnomocnikami, która owocuje dostarczaniem mediatorom niezbędnych danych, np. w formie kopii wniosków/pozwów i odpowiedzi na pozwy/wnioski”. Jednak zdarzają się sytuacje, gdy pełnomocnicy stron nie współpracują z mediatorem lub proszą o wskazanie podstawy prawnej do przestania dokumentów. Aby usprawnić pracę mediatorów, do KPC powinien zostać wprowadzony przepis, umożliwiający mediatorowi zwrócenie się do pełnomocników stron o udostępnienie niezbędnych dokumentów.

9. Po skierowaniu stron do mediacji, przewodniczący niezwłocznie przekazuje mediatorowi dane kontaktowe stron oraz ich pełnomocników, w szczególności numery telefonów i adresy poczty elektronicznej, o ile je posiadają (art. 183⁹ § 3 KPC)

Należy zgodzić się, że rozwiązanie to jest pozytywne i zdecydowanie przyspiesza i usprawnia proces mediacji, tym bardziej, że sąd jest zobowiązany do „niezwłocznego” przekazywania tych informacji, co oznacza, że powinno to nastąpić „bez nieuzasadnionej zwłoki”, czyli bez zbędnych czynności, przeszkód, ale z zachowaniem czynności przewidzianych przepisami⁹. Niestety dość często, sądy przesyłają same adresy zamieszkania stron, bez podawania ich nr telefonów lub adresów mailowych.

⁹ Wyr. WSA w Krakowie z 10.8.2018 r., III SA/Kr 616/18; por. też wyr. SN z 28.5.1991 r., II CR 623/90, Legalis, oraz uzasadnienie do wyr. SN z 22.3.2001 r., V CKN 769/00.

O ile dane pełnomocnika, mediator może uzyskać w internecie lub bazie właściwej Okręgowej Rady Adwokackiej lub Okręgowej Izby Radców Prawnych, o tyle dane stron są przeważnie niedostępne. Dobrym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie regulacji (wzorowanej na uchylonym art. 458³ KPC), aby w sprawach mających zdatność ugodową, strony podawały w pierwszych pismach procesowych, swoje numery telefonów oraz – jeśli je posiadają – adresy poczty elektronicznej.

W projekcie wskazano, że „sądy mogłyby wysyłać postanowienie o skierowaniu stron na mediację mailem do mediatora”, co jest jak najbardziej wskazane, tym bardziej, że regulamin urzędowania sądów powszechnych w § 170 daje sądowi taką możliwość: „przewodniczący posiedzenia może poinformować strony lub uczestników postępowania nieprocesowego oraz mediatora o skierowaniu sprawy do mediacji za pośrednictwem poczty elektronicznej lub w inny sposób umożliwiający dotarcie informacji do adresata”, co również przyspieszyłoby możliwość wyznaczenia posiedzenia mediacyjnego. Zdecydowanie „przekazanie mediatorowi danych kontaktowych stron oraz ich pełnomocników, w szczególności numerów telefonów i adresów poczty elektronicznej, przyspiesza mediację co najmniej o miesiąc”.

10. Kierując strony do mediacji, sąd wyznacza czas jej trwania na okres do trzech miesięcy. Na zgodny wniosek stron lub z innych ważnych powodów termin na przeprowadzenie mediacji może zostać przedłużony, jeżeli będzie to sprzyjać ugodowemu załatwieniu sprawy. Czasu trwania mediacji nie wlicza się do czasu trwania postępowania sądowego (art. 183¹⁰ § 1 KPC).

Zmiana czasu wyznaczenia terminu prowadzenia mediacji z miesiąca – jak to miało miejsce w poprzednim stanie prawnym - na okres do trzech miesięcy jest zdecydowanie pozytywnym i właściwym rozwiązaniem, tym bardziej, że strony i mediator widząc progres w mediacji mogą zawsze złożyć wniosek o przedłużenie terminu prowadzenia mediacji. Poza tym korzystnie należy ocenić możliwość przedłużenia terminu prowadzenia mediacji „z innych ważnych powodów”, co umożliwiło mediatorom złożenie wniosku o przedłużenie terminu za strony, gdzie w poprzednim stanie prawnym, mediator nie miał do tego legitymacji procesowej. Oczywiście zdarzają się sytuacje, że sądy automatycznie przedłużają termin prowadzenia mediacji, nawet jeśli mediator lub strony nie uzasadniły wniosku, że takie przedłużenie będzie sprzyjać ugodowemu załatwieniu sprawy.

Przed zmianą omawianego przepisu, sądy niechętnie korzystały z mediacji, „z uwagi na obawy przed zarzutem spowodowania uchybień w zakresie sprawności postępowania czy nawet przewlekłości postępowania sądowego, zwłaszcza gdy strony nie zawierały ugody na skutek prowadzonej przez kilka miesięcy mediacji”¹⁰. Rozwiązanie określające niewliczania czasu mediacji do ogólnego czasu trwania postępowania sądowego miało na celu zachęcenie sędziów, aby kierowali sprawy do mediacji bez

¹⁰ K. Antolak-Szymanski, [w:] K. Antolak-Szymanski, O.M. Piaskowska, *Mediacja w postępowaniu cywilnym. Komentarz*, Lex 2024, art. 183¹⁰, Nb 2.

obawy o negatywną ocenę sprawności ich pracy¹¹. Jak wskazuje się w doktrynie „w historii kilkudziesięcioletniego obowiązywania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka brak jest jakiegokolwiek orzeczenia, które uznawałoby mediację za nieuzasadnione przedłużenie postępowania. Trudno sobie nawet wyobrazić skargę na przewlekłość postępowania, gdy strony dobrowolnie podjęły rozmowy mediacyjne, a następnie domagały się finansowej odpowiedzialności od państwa za wadliwie funkcjonujący wymiar sprawiedliwości przez to, że była prowadzona mediacja”¹².

11. Mediator składa protokół w sądzie, który byłby właściwy do rozpatrzenia sprawy wg właściwości ogólnej lub wyłącznej, jeżeli strona, po zawarciu ugody, w ramach mediacji prowadzonej na podstawie umowy o mediację, wystąpi do sądu z wnioskiem o zatwierdzenie ugody (art. 183¹³ § 1 KPC)

Analizowany przepis zasługuje na pozytywną ocenę, w zakresie dotyczącym złożenia protokołu w sądzie, dopiero w sytuacji jeżeli strona, po zawarciu ugody, w ramach mediacji prowadzonej na podstawie umowy o mediację, wystąpi do sądu z wnioskiem o zatwierdzenie ugody. Poprzednia regulacja była krytykowana jako nieracjonalna, będąca przejawem nadmiernego formalizmu, jeśli strony dobrowolnie wykonywały ugodę¹³.

Należy zgodzić się z założeniem obecnych projektodawców, że zasadna byłoby konkretyzacja odnośnie podmiotu (tj. sąd czy strona), informującego mediatora o wystąpieniu z wnioskiem o zatwierdzenie ugody przez stronę, ponieważ mediator może nie posiadać wiedzy o złożeniu takiego wniosku. Przepis ten nie precyzuje również w jakim terminie mediator powinien złożyć protokół w sądzie oraz sankcji za niedochowanie tegoż terminu, co wymaga regulacji, ponieważ zdarza się, że mediatorzy nie wykonują takiego zarządzenia, co przedłuża postępowanie w zakresie zatwierdzenia ugody. W praktyce nieraz to mediatorzy, na prośbę stron, składają całość dokumentacji (tj. ugodę, protokół i wniosek o zatwierdzenie ugody podpisany przez stronę) do sądu.

III. Uwagi odnoszące się do przepisów dotyczących arbitrażu

1. Osoba powołana na arbitra składa na piśmie każdej ze stron i pozostałym arbitrom oświadczenie o swojej bezstronności i niezależności. Osoba powołana na arbitra niezwłocznie ujawnia stronom wszystkie okoliczności, które mogłyby wzbudzić wątpliwości co do jej bezstronności lub niezależności (art. 1174 § 1 KPC).

Rozwiązanie to wzorowane na regulaminach stałych sądów polubownych należy ocenić pozytywnie. Regulacja ta zapewnia uczciwy proces, ochronę stron przed arbitrami, którzy mogliby działać

¹¹ A. Orzeł – Jakubowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, red. cz. III A. Olaś, Legalis 2024.

¹² K. Antolak-Szymanski, [w:] K. Antolak-Szymanski, O.M. Piaskowska, *Mediacja w postępowaniu cywilnym. Komentarz*, Lex 2024, art. 183¹⁰, Nb 5.

¹³ R. Morek, *Mediacja i arbitraż* (art. 183¹–183¹⁵, 1154–1217 KPC). Komentarz, Warszawa 2006, art. 183¹³, Nb 3.

stronniczo, a także buduje zaufanie do arbitrażu jako alternatywy dla sądów państwowych. Złożenie oświadczenia przez arbitra zwiększyło też zaufanie stron do arbitrów, tym bardziej, że obowiązek poinformowania stron o wszystkich okolicznościach, które mogłyby wzbudzić wątpliwości co do jego bezstronności lub niezależności, istnieje w każdym stadium postępowania i w jego wykonaniu arbiter zobowiązany jest do poinformowania o okolicznościach natury zawodowej, osobistej czy ekonomicznej, które mogą rzutować na ocenę jego bezstronności i niezależności¹⁴. W przypadku stałych sądów arbitrażowych kwestie związane z zachowaniem bezstronności i niezależności oraz ujawnianiem okoliczności, które mogą mieć na nie wpływ, są uregulowane najczęściej w regulaminach tych sądów lub w dodatkowych dokumentach wydanych przez instytucje, przy których działają takie sądy (np. § 30 ust. 1 Regulaminu Sądu i postępowania przed Sądem Polubownym przy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, § 8 ust. 4 i 5 Regulaminu Sądu Arbitrażowego Lewiatan).

2. Skrócenie terminu na wniesienie skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego (art. 1208 § 1 KPC).

Przepis należy ocenić pozytywnie gdyż termin trzymiesięczny na wniesienie skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego był zbyt długi, „zwłaszcza w porównaniu z przewidzianym w KPC dwumiesięcznym terminem na wniesienie skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego”¹⁵. Skrócenie terminu zdecydowanie ograniczyło czas, w którym istniała niepewność co do losów rozstrzygnięcia sądu polubownego oraz pozwoliło skrócić etap pomiędzy wydaniem orzeczenia a jego wejściem do obrotu prawnego, co było założeniem ustawodawcy.

IV. Podsumowanie

Reasumując należy wskazać, że większość rozwiązań wprowadzonych na mocy ustawy z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (Dz. U. z 2015 r. poz. 1595) jest właściwa i należy ocenić je pozytywnie. Jednak nadal niektóre przepisy wymagają zmiany lub doprecyzowania, jak chociażby dokładne określenie sytuacji, kiedy mediator mógłby odstąpić od zasady poufności; ukształtowanie praktyki samorządów zawodowych adwokatów i radców prawnych, którzy byliby zobligowani informować strony o możliwości skorzystania z mediacji; umożliwienie mediatorom uzyskania niezbędnych danych, np. odpisów pozwów/wniosków i odpisów odpowiedzi na pozew/wniosek od pełnomocników stron, jeśli zostali ustanowieni; doręczanie postanowienia o skierowaniu stron na mediację mailowo do mediatora; czy też doprecyzowanie, który podmiot (tj. sąd czy strona), powinien poinformować

¹⁴ P. Prus [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II, red. M. Manowska, Lex 2020, art. 1174; uzasadnienie wyroku SA w Warszawie z 15.01.2014 r., VI ACa 663/13, LEX nr 1496536.

¹⁵ Uzasadnienie do projektu o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (druk sejmowy nr 3432), s. 27.

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

mediatora o wystąpieniu z wnioskiem o zatwierdzenie ugody przez stronę, w sytuacji prowadzenia mediacji pozasądowej, aby mediator przesłał do sądu protokół z mediacji, a mediatorowi zakreślenie terminu do złożenia protokołu w sądzie oraz sankcji za niedochowanie tegoż terminu. Sugerowane zmiany mogą w znaczący sposób usprawnić przebieg mediacji i komunikację na linii mediator – sąd oraz budować zaufanie społeczeństwa do instytucji mediacji.

Opinię sporządziła:

Dr hab. Aneta Arkuszewska, prof. UR

Radca prawny/ Stały mediator Sądu Okręgowego w Rzeszowie

Mediator stały Sądu Polubownego przy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej